

Mielddus SPR áššái 03/2019

**Doaimaplána Sámi parlamentáralaš ráđđi
19.9.2019 – čuovvovaš ráđđečoahkkima rádjái**

1. Álggahus

Čakčamánu 19 beaivvi 2019 rájes ja unnimusat 16 mánu ovddos, lea Suoma Sámedikkis ságadoalliámmát Sámi parlamentáralaš ráđis (SPR). Áigodaga sáhtta guhkidit dárbbu mielde. Sámediggi Norggas joatká jodiheami dan maŋŋá. Čállingoddidoaibma čuovvu jodiheami (Bargoortnet 6). Sámediggi Ruotas ja Sámediggi Norggas galgaba nammadit unnimusat ovtt bargi hálddahasas, guhte galgá doaibmat gulahallanolmmožin.

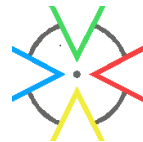
Čuovvovaš áššesurggiid doaibmaplána vuoruhit erenoamážit:

- Organiseren, raporterren ja ruhtadeapmi (2.1)
- Sámi Giellagáldu - Davviriikkalaš sámegeielaid fága- ja resursaguovddáš ásahuvvo bistevaččat (2.2).
- ON 2019 eamiálbmotgielaid riikkaidgaskasaš jahki (IYIL2019) – čuovvolit barggu IYIL2019 stivrenlávdegottis, ja doarjut riikkaidgaskasaš 10-jagi ángiruššama eamiálbmotgielaid buorrin. (2.2).
- Davviriikkalaš sámekonvenšuvna ovddideapmi (2.3).
- Čuovvolit ON eamiálbmogiid máilmmikonferánssa (WCIP) loahppadokumeantta, vai eamiálbmogiid álbmotválljen orgánat besset searvat ON vuogádaga čoahkkimiidda iežaset olis. Sámi parlamentáralaš ráđđi árvvoštallá vejolašvuoda ohcat áicisajádaga ON:ii (2.4).
- Sámiid oktasaš kulturárbbi ja árbedieđu suoddjaleapmi (2.5).
- Sámi parlamentáralaš ráđđi joatká čielggadeami ovttastahttit sámediggeválggaid Norggas, Ruotas ja Suomas (2.6).
- Rájárásttildeaddji ovttasbargu, mii guoská oktasaš boraspirepolitihka strategijaid (2.7).

2. SPR doaimmaid mihttomearit ja doaimbajut

<p>Doaimmaplána čuokkis 2.1</p> <p>ORGANISEREN, RAPORTEREN JA RUHTADEAPMI</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Nannet Sámedikkiid ovttasbarggu Sámi parlamentáralaš ráđi bokte.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <p>Guhte Sámediggi álggaha proseassa nannen dihte buotsámi demokrátiija. Organan galgá SPR máhttit ovddastit sámi álboga. Vai ollet dan ulbmili fertejit Sámedikkiid gávdat čovdosiid ja návccáid dasa.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Árvvoštallat leago dárbu nannet Sámi parlamentáralaš ráđi rámmaeavttuid. Čielggadit SPR iežas čállingotti/hálddahusa vuodđudeami sihke dasa guoskevaš ruhtadeami. 2. Árvvoštallat leago dárbu rievdadit SPR ovttasbargošiehtadusa ja bargoortnega. 3. Stivra raportere Sámi parlamentáralaš ráđi dievasčoahkkimii, mo doaimmaplána doaimbajut čadahuvvojit. 4. Sámi parlamentáralaš ráđi doaimma ruhtadit Sámedikkiid iežaset dábálaš bušeahhta bokte. Erenoamáš ruđat eai leat bidjon dán doaimmaplána doaimbajuid čađaheapmái. <p>Ovddasvástádus: Alla Sametingen</p>
<p>Doaimmaplána čuokkis 2.2</p> <p>SÁMEGIELLA</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Nannet sámeielaid geavaheami.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sámi Giellagáldu - Davviriikkalaš sámeielaid fága- ja ressursaguovddáš ásahuvvo bistevaččat. <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkiid</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. ON 2019 eamiálbmotgielaid riikkaidgaskasaš jahki (IYIL2019) – čuovvolit barggu IYIL2019 stivrenlávdegottis, ja doarjut riikkaidgaskasaš 10-jagi áŋgiruššama eamiálbmotgielaid buorrin. <p>Ovddasvástádus: Norgga Sámediggi</p>

<p>Doaimaplána čuokkis 2.3 DAVVIRIIKKALAŠ SÁMEKONVENŠUVDNA</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Davviriikat ja sámedikkit dohkkehit Davviriikkalaš sámekonvenšuvnna.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Norga, Ruotta, Suopma ja Sámedikkit leat loahpahan Davviriikkalaš sámekonvenšuvnna šiehtadallamiid. Šiehtadallanjođiheaddjit vuolláicáalle šihattojuvvon konvenšuvdnateavsta 13.1.2017. Evttohusa leat riikkaid ráđđehusat ja Sámedikkit dál meannudeamen. Sámi parlamentáralaš ráđi dáhttu lea olahit dakkár konvenšuvnna, mas lea govda fágalaš ja politihkalaš doarjja, ja háliida ahte dahkkojuvvojit moadde, muhto dattege deahálaš rievdadusa konvenšuvdnateakstaevttohusii. <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkit</p>
<p>Doaimaplána čuokkis 2.4 SÁMI PARLAMENTÁRALAŠ RÁDI RIIKKAIDGASKASAŠ BEROŠTUMIT</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Olmmošvuoigatvuodát galget nannejuvvot nu, ahte eamiálbmogat duohtavuođas besset mearridit iežaset ovdáneamis.</p>
	<p>Mearrádus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čuovvulit ON eamiálbmogiid máilmmikonferánssa (WCIP) loahppadokumeantta, ee. bargat dan ala, ahte eamiálbmogiid álbmotválljen orgánat besset searvat ON vuogádaga čoahkkimiidda iežaset olis, ja ahte Sámi parlamentáralaš ráđđi árvoštallá vejolašvuođa oheat áicisajádaga ON:ii. <p>Ovddasvástádus: Suoma Sámediggi</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Ollašuhittit biodiversitehtasoahpamuša artihkal 8(j):a áigumušaid Norggas, Ruotas ja Suomas. 3. Searvat áššáigullelaš/relevánta riikkaidgaskasaš foraide, dađi mielde go lea dárbu ja jus leat ruđalaš ja hálldahuslaš návccat (ON vuogádagas, EU vuogádagas ja viidáseappot). 4. Árjjálaččat searvat dálkkádatšiehtadallamiidda, dása guoská searvat ON dálkkádatkonvenšuvnna / United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) oassebeallečoahkkimiidda (Conference of parties, COP). Dán bargui gullá maidđái eamiálbmot-platform. 5. Searvat daid foraide, gos Sámi parlamentáralaš ráđis lea juo oasseváldisadji: <ul style="list-style-type: none"> - Davviriikkaid Ráđi jahkásaš sešuvdnii 29.-31.10.2019 Stockholmmas (áici) ja fáddásešuvdnii (bovdejuvvo) - WIPO (World Intellectual Property Organization / Máilmmi vuoignaduoji organisašuvdna) genehtalaš ressurssaid, árbevirolaš dieđu ja árbevirolaš kulturdovdomearkkaid guoski čoahkkimiidda (áici) - SCPAR (The Standing Committee of Parliamentarians of

	<p>the Arctic Region / Den permanente arktiske parlamentarikerkomiteen / Arktalaš parlamentarihkkáriid bistevas lávdegoddi) čoačkimiidda bistevas oasseváldin SCPAR 17.-18.11.2019 Bådåddjos, SCPAR USA:s ja Brysselis 2020</p> <ul style="list-style-type: none"> - 14. árktalaš parlamentarihkkárkonferánsa Norggas čakcat 2020 (bovdejuvvo) - Barents-ovttasbargui (Eamiálbmot bargojovkui, eará bargojoavkkuide, Barentsráđđái, CSO:i, Regionráđđái ja lávdegottiide) servet Sámedikkiid nammaduvvon áirasat - Barents eamiálbmogiid konferánsii 2022 (bovdejuvvo) - Barents parlamentarihkkáriid konferánsii 2021 (bovdejuvvo) <p>6. SPR ovdida riikkaidgaskasaš barggu siskkáldas koordinerema ja soahpá ovddasvástádussurggiid Sámedikkiid gaskkal.</p> <p>Ovddasvástádus: buot Sámedikkitt</p>
<p>Doaibmaplána čuokkis 2.5 KULTURÁRBI JA ÁRBEVIROLAŠ DIEHTU</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Hábmetsámiid oktasaš, davviriikkalaš linnjemiid sámiid kulturárbbi ja árbedieđu hálddašeamis, ávkkástallamis sihke suodjalandárbbuin ja -vugiin.</p>
	<p>Mearrádus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Linnjemiid vuodul ovddidit sámiid kulturárbbi ja árbedieđu suvdilis ja ehtalaš geavaheami, beaktilis suodjaleami sihke dorvvastit dan, ahte sámit besset mearridit iežaset kulturárbbi ja árbedieđu guoski áššiin. Linnjemiid vuodul dorvvastit sámiid kulturárbbi ja árbedieđu boahtevuođa, giela, árbevirolaš ealáhusaid ja kultuvrra ollislaččat. 2. Sámi parlamentáralaš ráđđi ovttas sámi servodagain kárte sámiid oktasaš kulturárbbi ja árbedieđu oktasaš riekteprinsihpaid ja njuolggadusaid, suoji dili dálá lágaid ja riikkaidgaskasaš soahpamušaid mielde ja ásaha kártema vuodul sámiid oktasaš kulturárbbi ja árbedieđu hálddašeami. Hálddašeami huksen ovdánahtta ovttasbarggu olggobeale doaibmiiguin, go sámiid iešmearridanvuoigatvuodaid sisdoallu ja njuolggadusat kulturárbbi ja árbedieđu ávkkástallamii leat davviriikkalaččat meroštallojuvvon. <p>Mihttomearit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Kártet Sámedikkiid politihkalaš oainnuid dan rádjái, mat gusket sámiid kulturárbbi ja árbedieđu ieštivrejumi, suodjaleami ja ávkkástallama. 4. Kártet makkár gažaldagain, mat gusket sámiid kulturárbbi ja árbedieđu ieštivrejumi, suodjaleami ja ávkkástallama, Sámedikkiin gávdno juo oktasaš politihkalaš oaidnu.

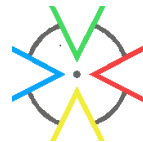
	<p>5. Kártet makkár oktasaš politihkalaš oainnuide lea earenomážit dárbu, go váldit vuhtii kulturárbbi ja árbedieđu guoski fidnuid, láhkaásahanbarggu ja riikkaidgaskasaš proseassaid. Dainna dárkkuhit daid gažaldagaide vástideami, mat badjánit sihke dutkan- ja eará fidnuin, mat ávkkástallet kulturárbbi ja árbedieđu, iešguđet láhkaásahanproseassaid iešguđet riikkas sihke riikkaidgaskasaš forumiin (ee. WIPO, Unesco, CBD). Ulbmil livččii, ahte Sámedikkiin buot golmma riikkas livčče seamma oainnut daid áššiid birra.</p> <p>6. Soahpat ovddibuid vuođul oktasaš oainnu kulturárbbi ja árbedieđu ieštivrejumi sisdoalus, suodjaleamis ja ávkkástallamis.</p> <p>7. Hábmets strategii ja suodjaleapmái ja ásaht hálddašanorgána sámi oktasaš kulturárbbi ja árbedieđui.</p> <p>8. Čohkket ja hábmets prinsihpaid kulturárbbi ja árbedieđu hálddašepmái.</p> <p>Doaimabijut:</p> <p>9. Álggahit golbma jagi proševtta čadahit mihttomeriid.</p> <p>10. Organiseret dán golbma jagi proševtta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ásaht politihkalaš SPR jođihan stivrenjoavkku, mii jeavddalaččat choahkkana stivret barggu. Stivrenjovkui galgá bovdet viidát sápmelaš árbečehpiid, ealáhusbargiid, kulturárbbi áššedovdiid ja eará sámi doaimbiid, mat ovddastit viidát sámi servošiid. - Ásaht bargo-/fágajoavkku, man prošektajođiheaddji jođiha, ja mii čadaha dán golbma jagi proševtta. <p>Proševttas lea vejolašvuohta geavahit olggobeale áššedovdiid sierra láhka- ja fágasurggiin.</p> <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkiit</p>
<p>Doaimaplána čuokkis 2.6</p> <p>OVTTASTAHTTIT</p> <p>SÁMEDIGGEVÁLGGAID</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Ovttahttit sámediggeválggaid.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <p>1. Sámi parlamentáralaš ráđđi joatká čielggadeami ovttahttit sámediggeválggaid Norggas, Ruotas ja Suomas.</p> <p>Ovddasvástádus: Ruota Sámediggi</p>

<p>Doaimmaplána čuokkis 2.7</p> <p>OKTASAŠ</p> <p>BORASPIREPOLITIHKKA</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Oktasaš boraspirepolitihkka ovdána.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lágiduvvo seminára, gosa Sámedikkiid boraspirepolitihkka ovddasvástideaddjit bovdejuvvojit, vai besset joatkit rájárasttildeaddji boraspirepolitihkka ovttasbarggu. 2. Árvvoštallat sámi ovttasbargu Interreg doaimmain. <p>Ovddasvástádus: Ruota Sámediggi</p>
<p>Doaimmaplána čuokkis 2.8</p> <p>DEARVVAŠVUOĐA- JA</p> <p>SOSIÁLABÁLVALUSAT</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Váfistit dásseárvosaš sámegielat dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid sápmelaččaide rádjeguovlluin ja seamma dásis go álbmogis muđui.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Geahččalit oažžut Norgga, Ruota ja Suoma stáhtaidgaskasaš ovttasbargošiehtadusa, man mihttomearri lea árvvovuođat jávkadit rádjegovttasbarggu hehttehusaid, vai beasašedje váfistit dásseárvosaš bálvalusaid sápmelaččaide ja mas ássehačča dárbbut leat guovddázis. 2. Erenoamážit jávkadit rádjegovttasbarggu hehttehusaid mánásuodjalanbálvalusain. Buot mánásuodjalandiliin váldjuvvojit vuhtii sámemánáid vuoigatvuodát ja erenoamášdárbbut. <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkis</p>
<p>Doaimmaplána čuokkis 2.9</p> <p>TURISMA</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Turismma fámoláš lassáneapmi eaktuda davviguovllu hearkkes luonddu ja sámekultuvrra eallinfámolažžan seailuma, vejolažžan dahkama ja sihkkarastima. Sámeservoša olggobeale turismasuorggi doaimmiide lea dárbu ráhkadit etihkalaš rávvagiid das, man lánkai sámekultuvrra oktán dan mánggahápmásašvuodain sáhtta turismma dáfus dahkat buvttagin, ovdanbuktit ja márkastit. Maiddái sápmelaš turismadoaimbit dárbašit kollektiivvaláš kriteeraid heivehanlánkai olles sámevuovllus guoskkadin vásttolaš ja etihkalaččat suvdilit ollašutton sámeturismma.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Norgga, Ruota, Ruošša ja Suoma sámiid/sámedoaimmiid oktasašbarggu kárten, mii laktása rájaid rasttildeaddji sámeturismma oktasašbargofierpmádaga, Visit Sápmi, álggaheapmái. Kárten sisttis doallá sápmelaš turismafittodatolbmuid oavvilduvvon vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis rávvagiid ráhkadeami kollektiivvaláš kulturárbbi geavaheamis. Kárten sisttis doallá maid sámeturismma sertifikáhta sihke sápmelašvuhtii vuodđuvvui turismma vásttolašvuoda ja etihkalaš

	<p>suvdilvuoda čuovvumii heivvolaš indikáhtoriid ráhkadeami.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Vásttolaččat ja etihkalaččat suvdilit doaibmi sámebálvalusaid resursaid čohkken sesonjaid ja suorgeguovdasaš áššedovdamuša mielde. 3. Áššis beroštuvvan samedoaibmiid skuvlendárbbuid kárten. <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkit</p>
Doaibmaplána čuokkis 2.10 ÁRRABAJÁSGEASSIN/OAHPAHUS	<p>MIHTTOMEARRI: Nannet sámeárrabajásgeassima ja -oahpahusa.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ovddidit ovttas eiseválddiiguin Norggas, Ruotas ja Suomas oktasaš davviriikkalaš čielggadeami, man ulbmil lea láchčit vejolašvuodaid rájaid rasttildeaddji ovttasbargui gaskal skuvllaid rádjaguovlluin Sámis ja vejolašvuoda ásahtit rádjaskuvllaid sámi guovlluide. Ovttasbargu galgá garvvistit loahpparaportta jagi 2019 lohppii. SPR árvvoštallá raportta čuovvuleami. 2. Vuolggahit ovttas eiseválddiiguin Norggas, Suomas ja Ruotas oktasaš ovddidanprošeavtta, mas ulbmil lea nannet kvalitehta sámi mánáidgárddiin/árrabajásgeassimis. Prošeavtta váldoulbmil lea čielggadit, mii lea sámi mánáidgárdepedagogihka/árrabajásgeassinpedagogihka ja didaktihka filosofii. Sámi mánáidgárdepedagogihka/árrabajásgeassinpedagogihka filosofijai leat vuodđun sámi oahppahápmen, giella, kultuvra ja árbevirolaš máhttu, mat leat heivehuvvon ođđa áigái. 3. Riikkarájit eai galgga hehttet sámi digitála oahppuneavvuid geavaheami. Sámedikkit galget sihkkarastit ahte digitála čovdosat maid sii válljejit eai este rájiid rastejeaddji geavaheami. Vuodđuduvvo bargojoavku <p>Ovddasvástádus: Norgga Sámediggi</p>
Doaibmaplána čuokkis 2.11 SÁMI NUORAT – OASSÁLASTIN JA VÁIKKUHEAPMI	<p>MIHTTOMEARRI: Nannet sámi nuoraid oassálastima ja váikkuheami.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Doarjut Sámi parlamentáralaš ráđi nuoraidpolitihkalaš ráđi, mii ásaheavvui 2011. Nuoraid politihkalašráđđi galgá bargat nuoraidpolitihkalaš áššiiguin ja doaibmat sámi nuoraid oktasaš jietnan, sihke riikkaidgaskasaččat ja Sámis. 2. Ollašuhttit ávžžuhusaid Sámi parlamentáralaš ráđi goalmmat sámi nuoraidkonferánssas, mii lágiduvvui Trondheim

	<p>gávpogis guovvamánus 2017.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. SPR-N ovddida sámenuoraid gullevašvuoda sámeservošii. 4. SPR-N lágida oktasaš sámi nuoraidkonferánssa juohke nuppi jagi, čuovvovaš jagis 2020. 5. Nuoraidpolitihkalaš ráđi jođiheaddji dahje eará ovddasteaddjit bovdejuvvojit Sámi parlamentáralaš ráđi dievasčoahkkimii. Sii besset reporteret iežaset doaimmaid birra. 6. Nannet ovttasbarggu SPR stivrra ja SPR-N gaskkal, SPR-N bovdejuvvo SPR stivrra čoahkkimiidda nuoraid áššiid áššedovdin. Ovttasbarggu árvvoštallat jagi 2020 loahpas. SPR bargoortnet rievdaduvvo dárbbu mielde. SPR stivra bovde ovddasteddjiid iešguđet Sámedikki nuoraid orgánas vuosttas stivrra čoahkkimii, man Suoma Sámedikki jođiha. Dan maŋŋá SPR-N jođiheaddji dahje várreovddasteaddji bovdejuvvo fysalaš stivrra čoahkkimiidda <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkít</p>
<p>Doaibmaplána čuokkis 2.12 SÁMI ČEARDDALAŠ DOVDOMEARKKAT</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Hálddašit ja ovdánahttit sámi nášunála dovdomearkkaid.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dohkkehit sámi dovdomearkkaid hálddašannjuolggadusaid 2. Dohkkehit sámi dovdomearkkaid geavahannjuolggadusaid 3. Dohkkehit sámi álbmotluođi. <p>Ovddasvástádus: Suoma Sámediggi</p>
<p>Doaibmaplána čuokkis 2.13 RÁDJEHEHTTEHUSAT SÁMI GUOVLLUIN</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Eastadit rádjehehttehusaid.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Joatkit barggu identifiseret konkrehta rádjehehttehusaid sámi guovlluin. Ulbmil lea jávkadit ja vuosttaldit rádjehehttehusaid, mat goazahit ovttasbarggu sámi guovlluin. 2. Árvvoštallat sámi ovttasbargu Interreg doaimmain. <p>Ovddasvástádus: Norgga Sámediggi</p>

<p>Doaibmaplána čuokkis 2.14 DÁSSEÁRVU JA OVTTAVEARDÁSAŠVUOHTA</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Dásseárvvu sohkašvuohtas ja seksuála vehádagaide ovtaveardásašvuođa ovddideapmi.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Doarjut beaktileappot daid organisašuvnnaid, mat barget dásseárvvuin ja ovtaveardásašvuođain. 2. Čielggadit vejolašvuođaid riikkaidgaskasaš eamiálbmotnissonkonferánsa lágideapmái Sámis. <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkit</p>
<p>Doaibmaplána čuokkis 2.15 RESURSAÁVKKÁSTALLAN JA BIRAS</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Gozihit iešguđetlágan riikadási ja riikkaidgaskasaš proseassaid luondduriggodagaide ávkkástallamis.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gozihit iešguđetlágan riikadási ja riikkaidgaskasaš proseassaid, mat gusket luondduriggodagaide ávkkástallamii sámi guovlluin ja davviguovlluin obbalaččat. 2. Ođasmahttit Deanu-šiehtádusa 3. Jiekŋaábi ruovdemáđi <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkit</p>
<p>Doaibmaplána čuokkis 2.16 DUOHTAVUOHTA JA SOABADEAPMI</p>	<p>MIHTTOMEARRI: Čuovvulit duohtavuođa- ja soabadanproseassaid Norggas, Ruotas ja Suomas.</p>
	<p>Mearrádus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čuovvulit duohtavuođa- ja soabadanproseassaid ovdáneami Norggas, Ruotas ja Suomas. <p>Ovddasvástádus: Buot Sámedikkit</p>